

Urszula Cieraszevska

Biblioteka Główna
Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
Kraków, Polska

Helena Gałek

Biblioteka Politechniki Krakowskiej
Kraków, Polska

Statystyka zasobów elektronicznych – doświadczenia zespołu StatEL

Ostatnie lata pokazały zmianę nacisku na nośnik przekazywania informacji z tradycyjnego na elektroniczny, który jest o wiele wygodniejszy dla użytkownika, ale również droższy dla bibliotek. Dlatego biblioteki potrzebują różnego rodzaju statystyk dotyczących wykorzystania oraz informacji o indeksowanych dokumentach w bazach. Statystyki te wykorzystywane są nie tylko do podejmowania decyzji finansowych, ale również do oceny zasobów posiadanych przez biblioteki przy różnego rodzaju rankingach, czy też ankietach statystycznych. Niestety uzupełniane dane nie zawsze są interpretowane czy podawane w taki sam sposób. Najwięcej trudności sprawia zliczanie unikatowych tytułów e-książek i e-czasopism.

Widząc te wszystkie trudności w styczniu 2011 r. na wniosek Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich (KDBASP) oraz Zespołu ds. Standardów dla Bibliotek Naukowych przy AFBN powołano zespół roboczy ds. deduplikacji e-czasopism i baz danych dostarczanych w pakietach¹.

Zespół składa się, od samego początku, z 9 bibliotekarzy, kierownika zespołu mgr Lidii Derfert-Wolf oraz dwóch przedstawicieli bibliotek uniwersyteckich (z Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu w Poznaniu), trzech pracowników bibliotek technicznych (z Politechniki Wrocławskiej i Politechniki Krakowskiej), i po jednym przedstawicielu: bibliotek przyrodniczych (z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie), bibliotek ekonomicznych (z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie) i bibliotek medycznych (z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego).

---

¹ Derfert-Wolf L., *Zasoby i usługi elektroniczne w statystyce bibliotecznej, rankingach i badaniach efektywności*, W: *III Wrocławskie spotkania bibliotekarzy* [online], pod red. H. Szarskiego i D. Dudziak, Wrocław 2011, s. 143–161, [dostęp 22.06.2017]. Dostępny w: <http://www.dbc.wroc.pl/publication/13731>.

Na pierwszym spotkaniu Zespołu StatEL określono założenia, które miały stanowić podwaliny przyszłej pracy. Pierwszą z nich jest rozpatrywanie tylko płatnych zasobów, bez względu na źródło ich finansowania. Na wykazie znajdują się, zarówno zasoby kupowane przez poszczególne biblioteki, jak i zasoby dostępne w ramach tzw. licencji krajowej. W związku z przyjętą zasadą zespół nie pracuje nad zasobami w wolnym dostępie, wyjątek stanowią zasoby dostępne bezpłatnie na subskrybowanych platformach. Wykaz tworzony rok rocznie nie uwzględnia także tytułów publikowanych na nośnikach danych oraz słowników i encyklopedii. Powyższe wyjątki biblioteki powinny doliczać indywidualnie, podobnie jak pojedyncze tytuły subskrybowane lub kupowane na własność na różnych platformach, np. Ingenta, Ovid czy MyiLibrary.

W roku 2011 stworzono listę zasobów dostępnych w bibliotekach szkół wyższych na terenie Polski, na podstawie danych od nich pozyskanych². W każdym kolejnym roku lista ta jest przeglądana i aktualizowana. Na listę trafiają nowe źródła danych, a te, których subskrypcje wygasły są z niej usuwane. Zdarzają się również e-zasoby, które zmieniają się na przestrzeni roku, od samej nazwy poczynając, na strukturze zawartości kończąc. Przykładem może być baza EMIS Intelligence wcześniej pod tytułem EMIS Polska, której zawartość po paru latach została poszerzona o zasób innej bazy tego wydawcy Municipium. Na początku, z danych wydawcy, wynikało, że powinna być ona liczona osobno i dodana do pozostałych podbaz. W zależności od prenumeraty biblioteki mogły podać maksymalnie 8 regionów (Ameryka łacińska i Karaiby; Afryki Subsaharyjska; Azja Centralna – Kaukaz; Azja i Pacyfik; Bliski Wschód i Afryka; Europa Środkowo-Wschodnia; Europa Południowo-Wschodnia; Polska) oraz bazę Municipium. Natomiast w ostatnim roku wydawca zaproponował niepodawanie jej jako dodatkowej bazy, tylko zaliczanie jej do całego zasobu. W takim wypadku biblioteki mogą podać jedynie ile mają zakupionych regionów.

Podczas przygotowywania zestawienia Zespół natrafił na trudności z uzyskaniem spójnych danych:

- różne modele licencji (możliwość zakupu pakietów, pojedynczych tytułów),
- brak dostępu do części źródeł, które miały być umieszczone w tabeli,
- występowanie tej samej bazy w ramach kilku platform, np. Medline,
- co należy zrobić z archiwami,

---

² Wykazy zamieszczone są na stronie domowej Zespół StatEL [online]: [dostęp 22.06.2017]. Dostępny w: http://bg.uek.krakow.pl/kdbasp/?page_id=127.

- jak należy traktować tytuły seryjne,
- jak traktować materiały konferencyjne.

Po przeanalizowaniu dostępnych danych podjęto decyzję o wykluczeniu zasobów, które dla potrzeb różnych statystyk biblioteki powinny liczyć indywidualnie. Wśród nich znalazły się:

- liczone jako indywidualne tytuły czasopism, książek, itp., które kupuje się na własność lub do których biblioteka umożliwia dostęp, np.: Science, Nature, Ingenta, Ovid, Taylor & Francis, Wiley, EBL (Ebook Library), Dawsonera, MyiLibrary, OECD Library (IEA),
- PROLA którą należy podawać tylko wtedy, gdy biblioteka kupuje dostęp poza konsorcjum, atlasy, zbiory materiałów dydaktycznych, np. Atlas Fizjoterapii, Bates' Visual Guide to Physical Examination, Dental Education in Video, Ackland's Video Atlas of Human Anatomy, McGrawHill USMELE easy,
- bazy na CD.

Nowe lub «zmienione» zasoby przyporządkowuje się do czterech kategorii: baza danych, czasopisma lub książki elektroniczne (patrz 1. 1) oraz normy/patenty (patrz 1. 2) od 2014 roku.

Tytuł źródła	Baza danych / liczba baz	Książki elektroniczne / Liczba tytułów	Czasopisma elektroniczne / Liczba tytułów	UWAGI
--------------	-----------------------------	--	---	-------

1. 1. Nagłówki wykazu w latach 2011–2013

Tytuł źródła	Baza danych / liczba baz	Książki elektroniczne / Liczba tytułów	Czasopisma elektroniczne / Liczba tytułów	Normy / patenty	UWAGI
--------------	-----------------------------	--	---	-----------------------	-------

1. 2. Nagłówki wykazu w latach 2014–2016

Na użytek Zespołu przyjęto definicję bazy danych zawartą w normie ISO 2789:2006 (obecnie zastąpiona przez normę ISO 2789:2013³), która mówi, iż baza danych to zgromadzone cyfrowe treści udostępnione na jednej platformie uzupełnionej o narzędzia do jednoczesnego ich przeszukiwania. W związku z tym większości tytułom ujętych w wykazie przyporządkowano kategorię baza danych. Dodatkowo jeśli na jednej platformie znajduje się kilka kolekcji lub baz danych liczone

³ ISO 2789: 2013 *Information and documentation – International library statistics* [online], [dostęp 22.06.2017]. Dostępny w: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:2789:ed-5:v1:en>.

są one oddzielnie. Przykładem mogą być bazy danych kupowane w pakietach np. EBSCO. Na przełomie pracy Zespołu ilość baz w ramach EBSCO kształtowała się różnorodnie. W wykazie ujęto poszczególne bazy w obrębie «pakietów» z odnośnikami np. (patrz 1.3 «EBSCO»). Przy głównej nazwie zasobu pojawia się ponownie lista wszystkich baz. Baza EBSCO dodatkowo jest podzielona na bazy w obrębie licencji krajowej (14 baz w latach 2011–2013, 15 w latach 2014–2016) oraz pozostałe bazy kupowane przez biblioteki pojedynczo.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
EBSCO	62	64	71	69	66	67

1.3. Ilość baz danych w bazie EBSCO w latach 2011–2016

Na samym początku zespół spotykał się częściej, aby ustalić zasady. Obecnie praca nad wykazem prowadzona jest głównie zdalnie. Zespół spotyka się raz w roku omawiając zmiany jakie zaszły od ostatniego spotkania. Przygotowany wykaz publikowany jest na stronie Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich – Zespół StatEL do końca stycznia każdego roku. Oprócz wprowadzenia wyjaśniającego zasady przyjęte przy przygotowaniu zestawień oraz samych zestawień w formatach xls i pdf, podawane są szczegółowe dane z baz EBSCO i ProQuest, zawierające tytuły unikatowe dla poszczególnych bibliotek – pakiet podstawowy oraz tytuły unikatowe dla poszczególnych bibliotek – pakiet podstawowy + bazy dodatkowe zakupione przez biblioteki. Te szczegółowe dane pozwalają na przygotowanie danych dotyczących unikatowych tytułów w obrębie dostawcy pakietu.

Oprócz problemów z zawartością e-zasobów oraz zasobów uznanych za wyjątki, Zespół boryka się z problemami natury technicznej. Praca zdalna wymaga od wszystkich dostępu do jednej platformy, w tym przypadku dysku Google. Lista zasobów zwiększa się z roku na rok, podobnie jak ilość odsyłaczy w tabeli. Praca w Google Arkusze, z dużą ilością danych, jest uciążliwa i powoduje częste zawieszanie dokumentu. Od początku istnienia zespołu pojawił się pomysł stworzenia bazy danych, w której przechowywane byłyby zarówno dane dotyczące biblioteki jak i poszczególnych zasobów elektronicznych. Baza stanowiłaby niejako mapę zasobów na terenie Polski. Dodatkowym celem stworzenia bazy jest upowszechnianie wiedzy o zasobach wspomagających naukę i dydaktykę i ich lokalizacji w bibliotekach szkół wyższych oraz pogłębienie wiedzy o w/w zasobach (gromadzenie ujednoczonych

danych o wydawcach, zakresach chronologicznych, formach zakupu itp.). W pracy Zespołu baza stanowiłaby ogromna pomoc w gromadzeniu ujednoczonych danych statystycznych za cały okres od 2011 roku. Dla użytkowników końcowych, bibliotek szkół wyższych z całej Polski, stanowiłaby cenne źródło pozyskiwania danych do sprawozdań, ankiet czy projektów oraz analizowania danych w obrębie jednostki⁴.

Niestety stworzenie takiego narzędzia odwleka się w czasie. W skład Zespołu wchodzi sami bibliotekarze, nie ma, niestety, żadnego informatyka gotowego na pracę nad bazą danych. Mamy jednak nadzieję, że uda nam się w najbliższym czasie opracować specyfikację bazy, która ułatwi sam proces jej tworzenia.

Na potrzeby referatu utworzona została ankieta, celem uzyskania informacji o przydatności pracy Zespołu i czytelności tworzonego wykazu dla polskich bibliotek akademickich. Ankieta składała się z 8 pytań oraz metryczki. Pierwsza część pytań dotyczyła zliczania zasobów elektronicznych oraz znajomości wykazu StatEL. Druga część pytań miała na celu uzyskanie informacji o częstotliwości korzystania z wykazu oraz rozwiązania trudności w zliczaniu danych e-zasobów. Ostatnie pytania dotyczyły oceny wykazu pod względem czytelności, przydatności oraz komunikacji z członkami Zespołu.

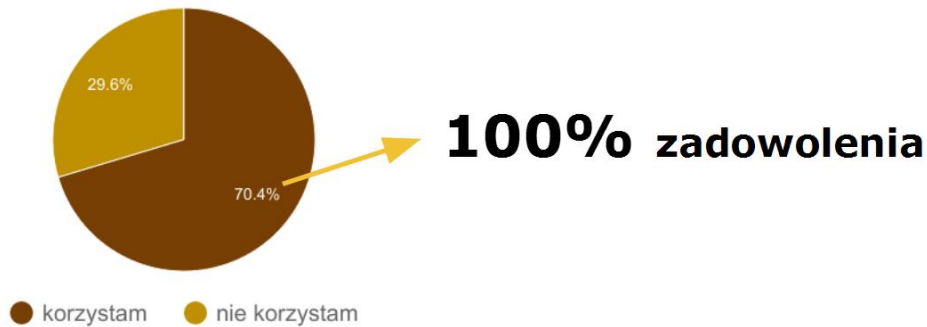
Ankieta została stworzona na dysku Google, zaś sam link do ankiety został rozesłany do wszystkich bibliotek szkół wyższych. Opierając się na danych kontaktowych ze stron poszczególnych bibliotek, były to adresy: osób zajmujących się bezpośrednio zasobami elektronicznymi, kierowników Oddziałów Informacji lub, w przypadku małych bibliotek, adresy sekretariatów. Wyjątek stanowiły biblioteki, których pracownicy wchodzi w skład Zespołu StatEL. Do tych bibliotek ankieta nie została wysłana. Niestety pomimo dwukrotnego rozesłania linku, ankietę wypełniło jedynie 27 bibliotek, w tym:

- 9 bibliotek akademickich,
- 8 bibliotek uczelni technicznych,
- 2 biblioteki uczelni ekonomicznych,
- 2 biblioteki uczelni o profilu rolniczym lub przyrodniczym,
- 1 biblioteka akademii sztuk pięknych, oraz
- 5 bibliotek uczelni medycznych.

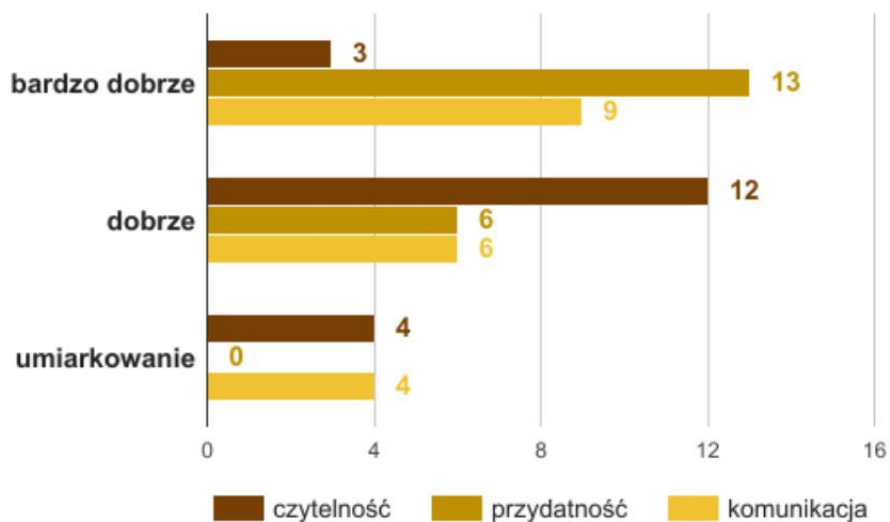
⁴ Wstępne założenia Zespołu StatEL dotyczące utworzenia bazy danych – dokument roboczy.

Wyniki ankiety pokazały iż ponad połowa odpowiedzi (15 bibliotek), dotycząca trudności z obliczaniem statystyk zasobów elektronicznych, była twierdząca, jednakowoż 11 bibliotek takich trudności nie widzi, a jedna wstrzymała się od głosu. Z wszystkich ankietowanych tylko 19 bibliotek korzysta z wykazu StatEL. Warto byłoby dowiedzieć się, czy pozostałe biblioteki nie wypełniły ankiety, ponieważ nie znają wykazu StatEL, czy też nie mają potrzeby wspomaganie się jego zawartością.

1. 4. Korzystanie z formularzy zespołu StatEL oraz stopień ułatwienia obliczania statystyk e-zasobów

Bibliotekarze, wspierający się wykazami Zespołu, wracają prawie każdego roku. Z 19 bibliotek aż 8 korzysta z pracy Zespołu od samego początku, zaś 10 korzystało kilkakrotnie. Tylko jedna biblioteka zaznaczyła odpowiedź «1 raz». Możemy domniemywać, iż biblioteka będzie korzystać z danych w kolejnych latach.

1. 5. Korzystanie z formularzy zespołu StatEL oraz stopień ułatwienia obliczania statystyk e-zasobów

Pytania dotyczące samego wykazu, pomimo niewielkiej grupy ankietowanych, mogą podnieść na duchu członków Zespołu (patrz 1. 4, 1. 5). Jego praca oraz jej wyniki są oceniane bardzo wysoko.

Podsumowując, praca Zespołu StatEL jest doceniana w środowisku bibliotekarskim i będzie prowadzona tak długo, jak tylko będzie zapotrzebowanie na ujednolicone dane statystyczne zasobów elektronicznych. Pomimo wielu sytuacji problematycznych od strony merytorycznej jak i technicznej praca jest prowadzona na bieżąco bez opóźnień. Jedynym problemem nierozwiązanym do dnia dzisiejszego jest stworzenie bazy danych, pomocnej zarówno dla Zespołu jak i dla użytkowników końcowych.

Bibliografia

Derfert-Wolf L., *Zasoby i usługi elektroniczne w statystyce bibliotecznej, rankingach i badaniach efektywności*, W: *III Wrocławskie spotkania bibliotekarzy* [online], pod red. H. Szarskiego i D. Dudziak, Wrocław 2011, s. 143–161, [dostęp 22.06.2017]. Dostępny w: <http://www.dbc.wroc.pl/publication/13731>.

ISO 2789: 2013 Information and documentation – International library statistics [online], [dostęp 22.06.2017]. Dostępny w: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:2789:ed-5:v1:en>.

Zespół StatEL [online], [dostęp 22.06.2017]. Dostępny w: http://bg.uek.krakow.pl/kdbasp/?page_id=127.

Urszula Cieraszevska
Helena Gątek

Statystyka zasobów elektronicznych – doświadczenia zespołu StatEL

Streszczenie. Do zadań bibliotek akademickich należy zapewnienie dostępu do źródeł zawierających potrzebne informacje z zakresu prowadzonych badań na uczelni. Wypełnienie tego zadania wymaga zakupu różnorodnych baz danych, które nie zawsze zawierają standardowe dane. Statystyki ogólnopolskie, np. Głównego Urzędu Statystycznego, wymuszały na bibliotekach podawanie ilości tytułów e-czasopism, e-booków oraz baz danych. W 2011 roku, z inicjatywy Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Polskich oraz Zespołu do spraw Standardów dla Bibliotek Naukowych, został powołany zespół roboczy do spraw deduplikacji e-czasopism i baz danych dostarczanych w pakietach. W wyniku napotkanych licznych problemów w obliczaniu unikatowej liczby czasopism ustalono, że zespół w pierwszej kolejności zajmie się stworzeniem listy źródeł elektronicznych oraz zaklasyfikowaniem poszczególnych pozycji listy do kategorii: baza danych, czasopisma, książki. Zmiana pierwotnego celu powstania zespołu wpłynęła również na jego nazwę. Zespół przyjął

nazwę ds. Statystyki Źródeł Elektronicznych. W referacie zostaną przedstawione doświadczenia zespołu oraz wyniki ankiety dotyczącej pracy tego zespołu.

Słowa kluczowe: statystyka biblioteczna, zasoby biblioteki, źródła elektroniczne.

Urszula Cieraszevska
Helena Gałek

Statistics of electronic resources – experience of StatEL team

Abstract. One of the tasks of academic libraries is to provide access to the sources of the necessary information in the field of research conducted at the university. Completing this task requires buying a variety of databases that do not always contain standard data. Nationwide statistics collects information from libraries about number of e-journals, e-books and databases. In 2011, at the initiative of the Executive Board of the Conference of Directors of Public School Libraries and the Scientific Libraries Standards Team, a working group on e-journals deduplication and database packages was set up. As a result of the numerous problems encountered in calculating the unique number of journals, it was determined that the team would first deal with creating a list of electronic sources and classify the items into categories like: databases, journals, books. The paper will show the team's experience and the results of a survey of the team's work.

Keywords: library statistics, library resources, electronic resources.

Уршуля Церашевська
Хелена Галек

Статистика електронних ресурсів: із досвіду групи обліку електронних журналів

Анотація. Надання доступу до джерел профільної інформації, необхідної для наукових досліджень – одне з важливих завдань наукових бібліотек вищих навчальних закладів. Для цього постає необхідність придбання різних баз даних, однак не завжди вони мають стандартні параметри. Вимоги загальнодержавних статистичних органів, а також положення проекту «Аналіз функціонування наукових бібліотек Польщі (AFBN)», зобов'язали бібліотеки подавати різні показники: кількість назв електронних журналів, е-книжок, баз даних. У 2011 р., з ініціативи Виконавчого комітету конференції директорів бібліотек вищих

навчальних закладів і Комісії у справах стандартів наукових бібліотек, створено робочу групу, яка відповідала за виявлення дублетів е-журналів та баз даних, що надходили у комплектах передплачених електронних ресурсів. Перший рік роботи групи присвячено організаційним питанням, серед них – найважливішому – які електронні джерела будуть обліковуватися. Внаслідок дискусії визначено, що у списках не будуть враховуватися: ресурси вільного доступу, документи оцифровані бібліотекою, бази даних на CD, індивідуально передплачені назви журналів, книг, до яких бібліотеки надають доступ своїм користувачам.

Зміни у цілях роботи групи вплинули на зміну назви – група «Статистики електронних джерел» (скорочено StatEL). У доповіді представлено досвід роботи групи та результати анкетування, організованого з метою дослідження ефективності роботи групи.

Ключові слова: бібліотечна статистика, бібліотечні ресурси, електронні ресурси.